

Лексикология һәм сөйләм

культурасы бүлеген

кабатлау.

Сүз әйтергә тәвәкәллек кирәк,
Сүз йөрәккә ялкын үткәрә;
Сүз киптерә, төп башына терәп,
Сүз меңнәрне яуга күтәрә.
Сүз зиһенне кайрый кайрак кебек,
Сүз сафларны ипли корычтай;
Сүз көрәшкә чыга байрак кебек,
Сүз дошманны кисә кылычтай.

(Г. Афзал)

“Сөйлэгэндә төкрек чәчмәгез. Бәлки яулык илә авызыгызны каплагыз һәм башыгызны чит тарафка чөгез.”

“Бөекләр сөйләшкәндә, сүзгә катнашмагыз. Бер сүзне күп мәртәбә кабатламагыз.”

“Кем генә булсагыз да, адәм балалары белән әдәпле мөгамәлә кылыгыз.”

“Йомшак вә мөлаем сүзле, ихласлы булыгыз.”

Р. Фәхреддин

Нәрсә ул лексика?

Лексика (грекча – сүз) – сүзләр жыелмасы. Лексика дип теге яки бу телнең сүзлек составын, жирле сөйләшләрдәге сүзләр жыелмасын теге яки бу кешенең сүзләр жыелмасын, әдәби әсәрнең сүзлек составын атыйлар.

“Лексикология” бүлэге нэрсэ өйрөнө?

**Лексикология – телнең лексика-
сын өйрәнә торган фән атамасы.**

The background of the slide is a solid, warm orange-brown color. Overlaid on this background are several faint, stylized outlines of autumn leaves, likely maple leaves, in a slightly darker shade of the background color. The leaves are scattered across the frame, with some showing prominent veins.

Лексикография диг нэрсэ атала ?

**Телдәге сүзләрне жыю, теркәү,
сүзлекләр төзү, сүзлекләрнең
төрләрән өйрәнүне лексикогра-
фия башкара.**

**Түбәндәге сүзләр белән туры һәм
күчерелмә мәгънәле сүзтезмәләр
төзеп языгыз.**

- Кайнар, тәмле, туры, алтын, жылы.

Дөрөслеген тикшер!

- кайнар аш
- тәмле алма
- туры сызык
- алтын йөзек
- жылы көн
- кайнар яшь
- тәмле телле
- туры сүзле
- алтын куллы
- жылы караш

“ Кем күбрэк ? “

- “ Умырзая “ сүзеннән кайсы төркем мөмкин кадәр күбрэк сүзләр төзи.

Түбәндәге мәкальләрдән антонимнарны тап.

- Хезмәтнең тире ачы булса да, жимеше татлы.
- Өең кысан булса да күңелең иркен булсын.
- Яхшы тел –яз кебек, яман тел көз кебек.
- Туры әйткән котылган, ялганлаган тотылган.
- Сөйдергән дә - тел, биздергән дә - тел.
- Күп сүзнең азы яхшы.

Бирелгэн сүзлэрнең синонимнарын уйлап яз.

- Зифа, өлкән, эссе, дус, саф.

Дөрөслеген тикшер !

Зифа, чибәр, сылу, кәркәм, нәфис, матур.

Өлкән, эре, дәү, олы, зур.

Эссе, кайнар, кызу.

Дус, иптәш, ахирәт, сердәш.

Саф, пакь, керсез, чиста.

Омоним сүзләр белән жөмлэләр төзегез.

- Ат – ат, жэй – жэй, көзге – көзге, йөз – йөз.

Фразеологизмнарны күрсәтегез.

- 1. телен йоту
- 2. ризыгын йоту
- 3. су йоту
- 4. чәйнәп йоту
- 1. аш пешмәү
- 2. борчак пешмәү
- 3. бәрәңге пешмәү
- 4. ботка пешмәү

Йомгаклау.

- Дәрестә нинди уку мәсьәләсен чиштек ?
- Дәрескә гомуми бәя кую.
- Өй эше.
- 258 нче күнегү.
- Антонимнар кергән табышмаклар язып кил.